

„Legelsősorban arra kell ügyelni, hogy jó fajta jószágod legyen. Ezt nagyjából két körülményből lehet megítélni: a külsejéről és a szaporulatáról.

A szaporulatukról pedig azáltal ítéltetők meg, ha formás bárányokat nemzenek.”

Marcus Terentius Varro (Kr. e. 116-27)

BEVEZETÉS

Tisztelt Tenyésztők, Kollégák!

A Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség tenyészkos és tenyészbak katalógusában a tagtenyészetek tenyészállat előállításra használt törzskosainak és törzsbakjainak adatait tesszük közzé.

A magyar merinó és a védett őshonos fajták esetében minden kosnál jelezzük, hogy melyik vonalba tartozik. Ezzel segítséget kívánunk nyújtani a tenyésztőknek a vonaltenyésztés végzéséhez, illetve a vérfrissítéshez. A „vonal” mezőben a vonalalapító kos (apai ágon a legtávolabbi ismert kos) fülszámát adjuk meg. Fokozott figyelmet kell fordítanunk azokra a vonalakra, melyhez csak 1-2 törzskos tartozik, hiszen az elmúlt évben is eltűnt néhány vonal.

Magyarországon a juh- és kecsketartók mintegy 20-22.000 apaállatot használnak, de a tenyészkosok/bakok ellátottsága országos szinten nem egyforma. Ennek az utánpótlására évente mintegy 3500-4000 kos és bak beállítása szükséges. Ebben a katalógusban szereplő tenyészkosok és –bakok feladata a következő nemzedék előállítása, amihez 32 juh fajta 1307 tenyészkosa és 5 kecske fajta 78 tenyészbakja jelenti a genetikai alapot hazai tenyésztőink számára.

A Szövetség tenyésztési programjában leírtak szerint csak az a tenyészkos, illetve tenyészbak használható törzsállományban tenyészállat, apaállat előállítására, amely az adott fajta „A” vagy (őshonos fajták esetén) „B” törzskönyvében szerepel, és törzskosként/törzsbakként szerepel a központi nyilvántartásban.

Kiadványunk fajtánként – hasznosítási iránynak megfelelően – fülszám szerinti sorrendben mutatja be a tenyészkosokat, tenyészbakokat, teljesítmény adataikat, illetve – ahol rendelkezésre álltak – az utódok teljesítményét is. A sorrend a következőképpen követhető: első rendezési szempont az országkód (DE, CZ, FR, HU, SK, UK) ABC sorrendben, ezután a fülszám előtag (sorozatszám nélkül), majd ezen belül a használati szám emelkedő sorrendben.

A katalógus nem tartalmazza a teszt párosításra beállított ideiglenesen használható „B” törzskönyvű védett őshonos kosok, bakok, valamint a mélyhűtött spermaként használt apaállatok adatait.

Az egyedek saját teljesítményénél az apaállatok esetén a korrigált adatokat közöltük a következő adatoknál: bárány/gidakori súlygyarapodás (bsgy/gsgy), fűrtmagasság és minősítő nyírósúly.

Az utódok teljesítményénél a báránykori súlygyarapodás esetén az utódok korrigált értékeinek átlagát közöljük (kos/bak utódok/nőivarú utódok).

Tejelő fajtnál a saját és az utódok teljesítményén felül az anyai tejtermelés átlagos adatait is feltüntettük.

Az alkalmazott rövidítések magyarázatát bevezetőnk végén soroltuk fel.

A részletes bemutatás mellett a fajták összes egyedét rangsorba állítottuk indexpontoszámuk alapján. Az idei évben a módosult tenyésztési program (2021) szerint számoltuk a tenyésztési indexet (megváltoztattuk az egyes tulajdonságok súlyait, minden fajta esetében bekerült az indexbe a választott bárányok száma is), ezért lehet, hogy a szokásosnál nagyobb az eltérés az előző évi indexhez képest,

Reméljük, hogy a rendelkezésre bocsátott tenyésztési adatok segítséget nyújtanak abban, hogy tenyésztői munkájuk alkalmával a lehető legjobb szakmai döntéseket hozzák meg és a saját tenyészetük genetikai előrehaladásának megfelelően a legjobb egyedeket válasszák ki.

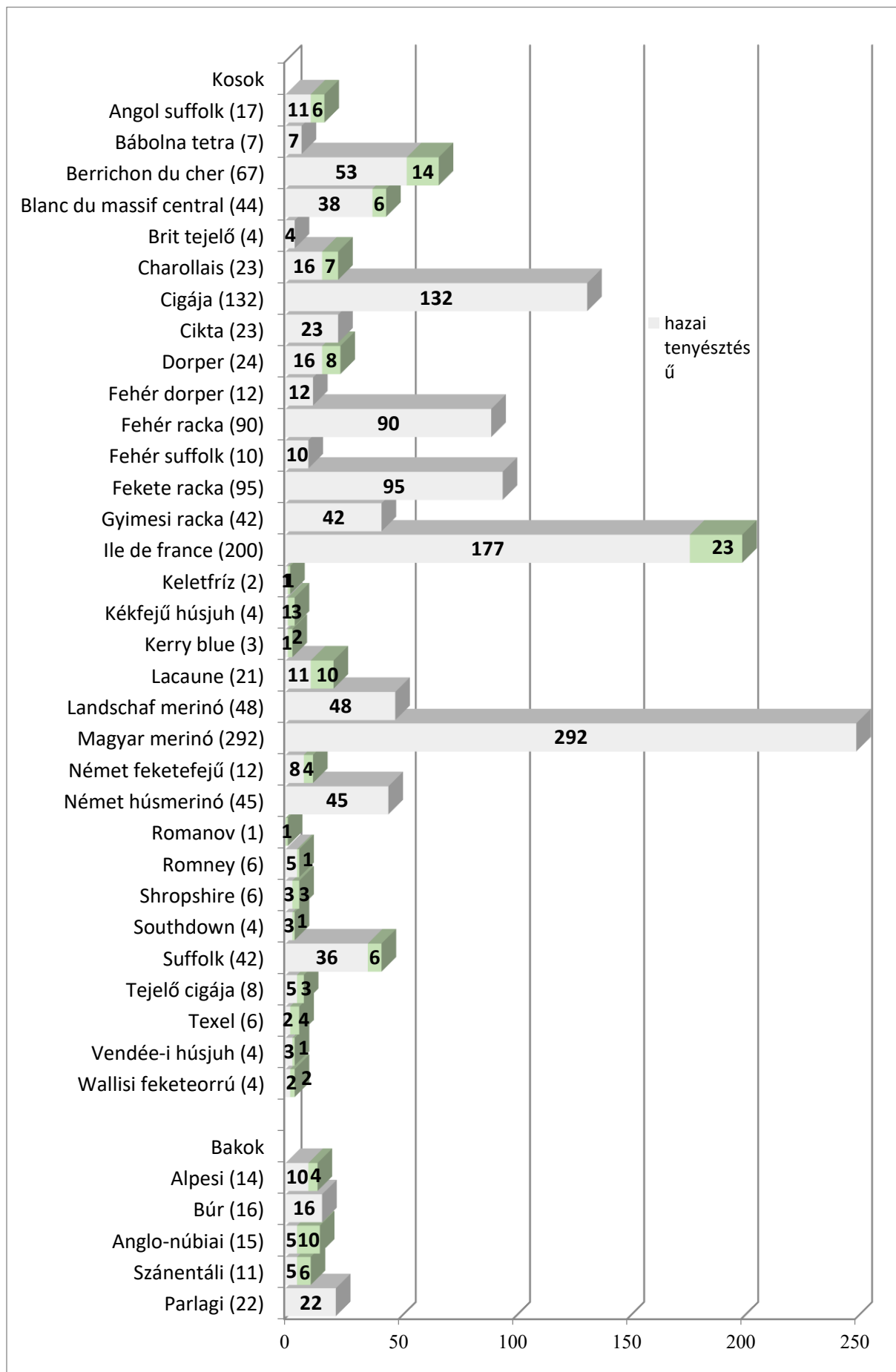
A törzskosok, törzsbakok bejelentése automatikusan az első termékenyítéssel illetve hárembe állításával történik. A törzskos/törzsbak állományból történő kiesés is automatikus, a kiesés (elhullás, vágás) illetve a tenyészetből kiszállítás dátumával záródik a törzskos időszak. Ha viszont az egyed továbbra is a tenyészetben van, de törzsállományban már nem használják, azt az Önök bejelentése nélkül nem fogjuk tudni.

Reméljük, hogy katalógusunk kedvező fogadtatásban részesül és kérjük Önöket, tenyésztőket, hogy juttassák el hozzánk segítő és építő észrevételeiket, javaslataikat, hogy ezek segítségével minél hasznosabb információkhoz jussanak.

2025. július 21.

Lévai András
tenyésztésvezető

1. ábra A törzskos/törzsbak nyilvántartásban szereplő hazai tenyésztésű és import egyedek (zöld) száma fajtánként (2025. július)

A tenyésztérbecslés módszere

A BLUP (Legjobb Lineáris Torzítatlan Becslés) statisztikai eljárást 1973-ra fejlesztette ki C.R. Henderson, mely mára már minden állatfajban alkalmazott tenyésztérbecslés.

A BLUP olyan módszer, mellyel a becslés hibája a legkisebb. Tartalmazza az egyed tulajdonságát befolyásoló ismert, számszerűsíthető környezeti hatásokat, mint pl. az év, évszak, tenyészet, ivar, életkor hatása. Tartalmazza és figyelembe veszi az egyed összes rokonának teljesítményadatát, a tulajdonság öröklődhetőségi értékét, és több tulajdonság együttes becslésekor a tulajdonságok közötti összefüggést.

Az öröklődhetőségi érték 0 és 1 közötti érték, mely kifejezi, hogy a tulajdonságot milyen mértékben befolyásolja a környezet. Ha csak a környezet befolyásolja az adott tulajdonságot, akkor 0, ha nem befolyásolja akkor 1. A juhtenyésztésben a választási súly öröklődhetőségi értéke pl. általában 0,2, ami azt jelenti, hogy az egyedek közötti mért különbség 20%-a az egyed öröklött génjeinek tulajdonítható, 80%-ban pedig a környezeti hatások befolyásolják. Minden, az egyes fajtákban meghatározott értékmérő tulajdonságra ezt kiszámítottuk, s ezt használjuk a tenyésztérbecslésben.

A tulajdonságok közötti összefüggést a korreláció fejezi ki, ami -1 és +1 közötti szám. A negatív jelenti azt, hogy az egyik tulajdonság növelése csökkenti a másik tulajdonság mértékét. Ilyen volt pl. a gyapjúsúly és a szálfínomság. A pozitív azt jelenti, hogy az egyik tulajdonság növelése a másik növelésével jár együtt. Pl. a választási súly és az éveskori súly.

A hibásan feljegyzett teljesítményadat, ami a számítás alapja, hibás tenyésztérbecslést fog eredményezni. Az angol erre azt mondja, hogy „Garbige in, garbige out”. Hibás alapadat, hibás eredmény. Tehát annyira bízhatunk meg a tenyésztérbecslésben, amennyire az alapadatainkban.

A BLUP, mint említettük, a rokonok teljesítményét is figyelembe veszi. Ezért fontos a megbízható származás is, mert egy gyenge teljesítményű, hibás apaságú ivadék, vagy rokon rontja az apa tenyésztérbecslését, és vele minden rokonságban lévő egyed tenyésztérbecslését. Ugyanez vonatkozik a hibás származású, de kiváló teljesítményű ivadéokra is. Valamelyik apa, és a rokonok tenyésztérbecslését kedvezően befolyásolja.

A BLUP egyedi adatokat és állományszintű mutatószámokat használ fel (öröklődhetőségi érték, korreláció), ezzel az egyed legvalószínűbb tenyésztérbecslését számítja ki, ami egyes esetekben el is térhet a valós tenyésztérbecsléstől. Az eltérés mértéke a tulajdonság öröklődhetőségi értékétől és a rokonok számától függ. Minél nagyobb az öröklődhetőségi érték (ami növelhető a pontos adatfelvételezéssel), és minél több rokon (ivadék) teljesítménye ismert, annál nagyobb a tenyésztérbecslés megbízhatósága.

A számítások során a BLUP az egyed teljesítményét a kortárs-kezelési csoport átlagához hasonlítja. Tehát az egy adott évszakban, tenyészetben, azonos korú anyától született azonos alomnagyságú, azonos életkorú egyedeket hasonlítja egymáshoz, figyelembe véve a fentebb leírtakat.

Egy apa tenyésztékének számításakor nemcsak abban a tenyészetben született ivadékait vesszük figyelembe, amelyben a kos termékenyít, hanem az ország összes, az értékelésben szereplő tenyészetben lévő rokonát, féltestvérét, unokatestvérét, stb. is, mert a tenyészetek egymással genetikai kapcsolatban vannak.

Ha „A” tenyészetben egy apa ivadékteljesítménye az átlaghoz képest pl. választási súlyban +2 kg, egy másik, „B” tenyészetben, ahol az apát korábban használták, -3 kg (mert ott a többi apaállat ivadékteljesítménye magasabb volt) akkor, az apaállat tenyésztéke -1 lesz.

Az értékmérő tulajdonságokban becsült tenyésztéket (melyek az országos átlagtól vett eltérést jelentik) indexbe vonjuk össze, az egyes tulajdonságok eltérő súlyozásával.

merinó fajtánál pl. a született bárányok száma 20%-ban, a választott bárányok száma 20%-ban, a báránykori testsúly 40%-ban, a növendékkori súlygyarapodás 10%-ban és az éves súly 10%-ban határozza meg az indexpontszámot, melynek átlaga 100. A fajtacsoportonkénti súlyozás a tenyésztési programban megtalálható. Mind a tenyészték, mind az indexpontszám évről-évre változik, a tenyésztési előrehaladástól függően. Ha van előrehaladás, akkor egy ma jó tenyésztékű apaállatnak, néhány év múlva kisebb lesz a tenyésztéke.

Dr. Komlósi István

A **tenyésztékbecslés**, mint a nevében is mutatja, **becslési eljárás**, pontosságát nagymértékben befolyásolja, hogy az hány rokon (ős, oldalági rokon és utód) adata alapján történik. A tenyésztékek, indexpontszámok megítélésénél vegyük figyelembe, hogy hány értékelt utód alapján kaptuk az értékeket. Ha nagy az index értéke, de azt csak ősök és oldalági rokonok teljesítménye alapján kapta a tenyészkos, máshogy kell megítélni, mintha azt 150-200 utód alapján érte volna el. Ezért fordul elő, hogy a tenyésztékek, illetve az indexértékek évről-évre változnak, de az értékelt rokonok számának növekedésével egyre pontosabbá válnak.

Katalógusunk a tenyészkosok/bakok legutóbbi, 2025. június 12-ei tenyésztékbecslési adatokat tartalmazza. Az egyes tenyésztékbecslési időpontok között született egyedek születéskor apjuk és anyjuk indexpontjának átlagát kapják meg. Az import kosokat/bakokat 100 ponttal vesszük be a rendszerbe, ez az érték marad a legközelebbi tenyésztékbecslési időpontig.

Kérjük, hogy ismerkedjenek meg állataik tenyészték adataival, és hasznosítsák ezeket tenyésztési munkájuk során.

*Felelős kiadó:
Hajduk Péter
ügyvezető igazgató*

*Szerkesztő:
Lévai András
tenyésztésvezető*

Rövidítések/magyarázatok

* A kecskebakok anyai, nagyanyai tejtermelési adatai mellett csillag szerepel, ha az **külföldi adat**.

Egyed:

Szül.dátum, Sz.dátum = Születési dátum

Sz.típ./típ. = Születési típus

Korr. bsgy = az egyed korrigált báránycori súlygyarapodása g/nap

Korr.gsgy = az egyed korrigált gidakori súlygyarapodása g/nap

Növ.kori sgy = az egyed növendékkori súlygyarapodása g/nap

BP = küllemi bírálati pontszám

Éves súly = egyéveskori testsúly

Kif. súly = kifejlétkori testsúly

ÜITV = ivadékvizsgálat hústermelőképességre

GYIV = ivadékvizsgálat gyapjútermelőképességre

TIV = ivadékvizsgálat tejtermelőképességre

Utódok:

Korr. bsgy = az utódok korrigált báránycori súlygyarapodásának átlaga (kos/jerkebárány)

Korr. gsgy = az utódok gidakori súlygyarapodásának átlaga (gida/gödölye)

Növ.kori sgy = az utódok növendékkori súlygyarapodásának átlaga (kos/jerkebárány illetve gida/gödölye)

Éves súly = a kos/jerke ill. bak/gödölye utódok átlagos éves testsúlya

Szaporaság = A nőivarú utódok átlagos szaporasága (született bárány/ellés illetve született gida/ellés)

Tenyészérték:

Szül.bárány = a született bárányok ellésenkénti számának eltérése a fajtaátlagtól

Vál.bárány = a választott bárányok ellésenkénti számának eltérése a fajtaátlagtól

Vál.súly = a bárányok korrigált választási súlyának eltérése a fajtaátlagtól (kg)

N.kori sgy = a növendékkori súlygyarapodás eltérése a fajtaátlagtól (g/nap)

Éves súly = az utódok éves súlyának várható eltérése a fajtaátlagtól (kg)

Tej = az egy laktáció alatt fejt tej várható eltérése a fajtaátlagtól (l/laktáció)

Törzskosok, törzsbakok anyjának-nagyanyjának tejtermelési adatai:

Lakt. száma = az anya/nagyanya összes laktációjának száma

Fejt napok = a laktációk fejési napjainak átlagos száma

Össz. kifejt tej, Összes kifejt tej = az átlagos fejt tej mennyisége az összes laktáció átlagában (l)

Napi tej = az átlagos napi tejtermelés az összes laktáció átlagában (l)

Std. tej: az ellés utáni 30.-tól a 170. napig tartó 140 nap alatt kifejt tejmennyiség (l)